

så et samarbejde mellem en begrænset kreds af stater er »mellemløst«.

Traktatens ubegrænsede gyldighed. Traktaten indeholder ingen opsigelsesklausul og er iflg. art. 240 af »ubegrænset varighed«, modsat f.eks. traktaten af 18. april 1951 om Kul- og Stålfællesskabet, der iflg. art. 97 er afsluttet for et tidsrum af 50 år fra dens ikrafttræden. At vigtige internationale traktater, hvorved internationale organisationer oprettes, ikke er tidsbegrænsede og ikke kan opsiges, det vil sige at medlemsstaterne ikke kan melde sig ud, er ikke noget særsyn. Det gælder ikke mindst de Forenede Nationers pagt.⁶¹

Ikke desto mindre erkendes det almindeligt, at den juridiske dogmatik ville komme til kort, hvis den prætenderede at fastholde en stats medlemsforpligtelse i al fremtid. Intet traktrættværk eller lovgivningsværk er evigt varende. Det eneste, der kan forudses er, at det uforudsete vil indtræde, og retsordenens krav må lempes derefter. I FN er det med støtte i pagtens forarbejde anerkendt, at en stat kan trække sig ud af organisationen under ganske særlige omstændigheder,⁶² og noget tilsvarende må antages for det europæiske Fællesskabs vedkommende. I overensstemmelse med sædvanlige grundsætninger for traktatfortolkning må en medlemsstat under ganske særlige omstændigheder, som ikke på forhånd lader sig definere, kunne frigøre sig fra sine forpligtelser efter traktaten.⁶³

Det har været hævdet, at denne meget snævre adgang til udtræden er uforenelig med de betingelser, som grl. § 20 forudsætter uden at formulere dem udtrykkeligt. Man henviser herved til en udtalelse i Forfatningskommissionens betænkning, hvorefter der i kommissionen var enighed om, at såfremt en beføjelse, der er overdraget til en international myndighed i medfør af den nye bestemmelse, ønskes taget tilbage, vil et lovforslag herom kunne vedtages efter almindelige regler med simpelt flertal.⁶⁴

En sådan argumentation beror imidlertid på en urigtig opfattelse af det problem, Forfatningskommissionen ønskede at tage stilling til. Spørgsmålet var, om det strenge flertalskrav for overdragelse af beføjelser også skulle gælde for tilbagetagelse, og dette besvaredes benægtende. Derimod er der intet der peger i ret-

ning af, at kommissionen kun ville tillade overdragelse af beføjelser på den betingelse, at de med folkeretlig gyldighed kunne trækkes tilbage, når folkettingen måtte ønske det. Den omstændighed, at man fastslår, hvorledes en tilbagetagelse kan ske med forfatningsretlig gyldighed, vedrører ikke de folkeretlige betingelser for en sådan tilbagetagelse. Ud fra den almindelige grundopfattelse her i landet af forholdet mellem national ret og folkeret, er der jo teoretisk intet til hinder for, at en lov vedtages med gyldighed efter dansk ret, uanset at den er i strid med Danmarks folkeretlige forpligtelse. At en sådan konflikt naturligvis bør søges undgået, er en anden sag. Formelt juridisk kan det imidlertid meget vel tænkes, at en tilbagetagelse gyldigt vedtages af lovgivningsmagten og derfor må respekteres af andre danske myndigheder og landets borgere, uanset at den er folkeretsstridig og derfor ikke behøver at respekteres af vedkommende internationale organ. At Danmark påtager sig en folkeretlig forpligtelse til ikke ensidigt at gøre brug af den frie forfatningsretlige kompetence til at tilbagekalde de ovendragne beføjelser, er ikke uforeneligt med nogen forudsætning for grl. § 20.⁶⁵ Selv en traktat af begrænset varighed ville jo i øvrigt på tilsvarende måde pålægge Danmark en folkeretlig forpligtelse til ikke at udøve den omhandlede lovgivningskompetence, så længe traktaten var gældende. Ej heller vil det kunne hævdes, at tilbagekaldelsesadgangen bliver aldeles genstandslos, hvis de folkeretlige forpligtelser efter traktaten om Det europæiske Fællesskab skal respekteres. Der består til stadighed den principielle mulighed, at medlemsstaterne enes om en begrænsning af de internationale organers beføjelser, eventuelt ved en revision af traktaten iflg. art. 236.

Denne sondring mellem den folkeretlige og den nationalretlige problemstilling gør sig gældende også i andre lande. For Norges vedkommende har professor Andenæs præciseret problemet, uden dog med sikkerhed at tage stilling til, hvorledes en fuldmagt til et internationalt organ, som Stortinget har vedtaget med kvalificeret majoritet efter § 93, kan kaldes tilbage.⁶⁶ For Storbritanniens vedkommende kan nævnes, at The Lord Chancellor under en debat i Overhuset den 2. august 1962 udtalte følgende:

»Parliament could repeal the Act applying